

**UNIVERSITATEA „ALEXANDRU IOAN CUZA” DIN
IA I
FACULTATEA DE FILOSOFIE ȘI ȘTIINȚE SOCIALE –
POLITICE
COALA DOCTORAL
Domeniul: Sociologie**

REZUMAT

*Integrarea socio-profesională a tinerilor din sistemul de
protecție socială*

Coordonator de doctorat:

PROF. UNIV. DR. DANIELA COJOCARU

Student doctorand:

VICTOR AMARANDI

2022

CUPRINS

INTRODUCERE.....	3
II. PARTEA TEORETICĂ A LUCRĂRII.....	8
II. 1. Elemente generale privind abandonul.....	8
II. 2. Caracteristici ale instituțiilor de ocrotire și ale procesului de dezinstituționalizare	10
II. 3. Rolul socializării în incluziunea și integrarea socio- profesională a tinerilor instituționalizați.....	14
II. 4. Aspecte generale privind modalitățile de facilitare a tranziției către viața de adult a tinerilor post-instituționalizați	20
III. PARTEA DE CERCETARE PRACTICĂ A LUCRĂRII	23
III. 1. Prezentare generală privind cercetarea practică	23
III.2. Obiectivele cercetării	23
III.3. Operaționalizarea conceptelor	24
III.4. Motivația alegerii designului de cercetare	25
III.5. Eșantionul cercetării	26
III. 6. Cercetare cantitativă privind percepțiile și evaluările tinerilor din sistemul de îngrijire și care vor prăsi acest sistem	28
III.7. Ipotezele cercetării.....	29
III.8. Concluziile primului studiu cantitativ	30
III.9. Concluziile celui de-al doilea studiu cantitativ.....	34
III.10. Cercetare calitativă . Povestea Vieții	37
III.11. Concluziile cercetării calitative de tip povestea vieții	40

III. 12. Interviuri semi-structurate cu speciali tii din sistemul de protec ie social	42
III.13. Concluziile la interviurile cu speciali tii din sistemul de protec ie social	44
IV. CONCLUZII FINALE	46
V. LIMITELE CERCET RII I PERSPECTIVE ASUPRA CERCET RILOR VIITOARE.....	50
VI. BIBLIOGRAFIE GENERAL	52

INTRODUCERE

Prin intermediul lucrării „Integrarea socio-profesională a tinerilor aflați în sistemul de protecție socială” îmi propun o cercetare teoretică și una practică (cercetare cantitativă, calitativă și mixtă) a procesului de integrare socio-profesională a tinerilor aflați în pragul dezinstituționalizării (centre rezidențiale și module familiale); a tinerilor din centrele de sprijin (centre multifuncționale și centre de sprijin din cadrul fundațiilor sau asociațiilor), cât și analiza unor povestiri de viață a unor foști beneficiari ai sistemului de protecție socială.

Lucrarea este structurată în două părți. Prima parte conține un demers teoretic asupra problematicii integrării, iar în partea a doua am apelat la analiza practică a fenomenului (analiza cantitativă, calitativă și mixtă -capitolul cinci), finalizând lucrarea cu concluziile generale ale cercetării. Pentru rezumatul lucrării am numerotat diferite capitolele în structura este respectată.

Actualitatea și motivația alegerii temei de cercetare

Un punct forte în alegerea temei de cercetare constă în schimbările și transformările ce au loc la nivelul fiecărei Direcții sociale din țară prin promovarea și implementarea unei noi viziuni asupra mediului instituționalizat și anume: desființarea Centrului de Plasament de tip rezidențial și construirea unor case de tip familial sau achiziția unor apartamente, unde cei așezăți până la opt tineri să beneficieze de un climat apropiat de cel familial. Această nouă viziune contribuie la o schimbare radicală a mentalității societății despre centrele de plasament și a modului în care tinerii percep sau își impun strategii de inserție socială sau profesională.

Am structurat cadrul teoretic al lucrării după următoarele categorii: problematica abandonului; socializarea copiilor instituționalizați; dimensiuni teoretice ale integrării sociale și profesionale a tinerilor aflați în pragul dezinstituționalizării; exclușiunea și incluziunea tinerilor dezinstituționalizați pe piața muncii; exemplificarea unor proiecte aflate în derulare privind integrarea socială și profesională; modele de bune practici desfășurate pe plan național și internațional; evoluția legislației din domeniul protecției sociale, adaptată celei internaționale.

Partea practică de cercetare

Prima etapă de cercetare cantitativă și-a vizat pe tinerii aflați în pragul dezinstituționalizării (cei proveniți din sistemul rezidențial și din sistemul familial- module familiale) și pe cei care apar în unor instituții de sprijin. Prin aplicarea chestionarelor la ambele categorii de beneficiari am urmărit obținerea de informații și date cu privire la: care sunt cauzele ce au determinat instituționalizarea; satisfacția cu viața în cadrul instituțiilor de ocrotire; dezvoltarea relațiilor sociale personale în propria rețea socială, relațională; sprijinul primit de la instituțiile de protecție socială; identificarea unor surse de bullying școlar și profesional; satisfacția cu școala; importanța pe care o are munca/profesia în rândul tinerilor ieșiți din instituțiile de protecție socială; care sunt profesiile spre care se îndreaptă tinerii din sistem și cum justifică alegerea acestora.

A doua etapa de cercetare calitativ constă în analiza unor povestiri de viață aparținând foștilor beneficiari ai sistemului de protecție socială. Din culegerea acestor biografii se pot desprinde o serie de modele sociale pozitive pentru tinerii care se regăsesc încă în instituțiile de sprijin.

A treia etapă de cercetare calitativă s-a concentrat pe analiza procesului de integrare socio-profesională a tinerilor instituționalizați, pornind de la perspectivele specialiștilor din sistemul de protecție socială. Observațiile efectuate pe durata demersului pot releva o serie de elemente cheie referitoare la procesul de dezinstituționalizare și de integrare socio-profesională a tinerilor.

Scopul și întrebările cercetării

Scopul principal al cercetării constă în analiza procesului de integrare socială și profesională a tinerilor care părăsesc sistemul de protecție socială din cadrul centrelor de plasament și a tinerilor care apar în unele centre de sprijin. Analiza în sine privește *potențialul* de incluziune socio-profesională a acestor tineri, fiind o imagine de ansamblu asupra modului cum aceștia percep sau își impun strategii de inserție socială sau profesională.

Întrebările cercetării:

În ce măsură se simt tinerii aflați în sistemul de protecție pregătiți pentru viața după părăsirea instituțiilor de protecție?

Cum concurează în problematica integrării o serie de întrebări de variabile de la nivel personal până la cele societale?

Cum este abordată problematica integrării socio-profesionale de către specialiștii în domeniu?

În ce m sur exist diferen e de percep ie i de evaluare în rândul tinerilor chestiona i dup genul acestora, dup tipul de locuire i perioada de institu ionalizare?

Care este aportul sistemului educativ în cadrul procesului de integrare social i profesional a subiec ilor?

Obiectivele cercet rii:

O1. Estimarea satisfac iei cu via a a responden ilor din institu iile de protec ie social precum i a nivelului rezilien ei personale.

O2. Evaluarea satisfac iei cu coala i a satisfac iei cu orientarea colar i profesional în rândul tinerilor chestiona i.

O3. Identificarea gradului de integrare pe pia a muncii (prin eventuale profesii/ocupa ii prezente sau viitoare) în rândul tinerilor ie i i din institu iile de protec ie social .

Noutatea i originalitatea tezei

Lucrarea de cercetare se înscrie în demersul schimb rilor socio-economice, atât la nivel na ional cât i la nivel interna ional cu efecte asupra strategiilor i politicilor din domeniul asisten ei sociale.

Diagnoza rolului pe care îl au instan ele sociale pe parcursul derul rii procesului de integrare socio-profesional a tinerilor.

Identificarea unei imagini precise a tranzi iei sistemului de protec ie social în contextul adapt rii la noile realit i de pe pia a muncii.

Propunerea unui model de cercetare privind integrarea socio-profesională a tinerilor din sistemul de protecție socială în vederea validării și apoi aplicării pe scară extinsă (eventual pe eșantioane reprezentative).

II. PARTEA TEORETICĂ A LUCRĂRII

Am structurat cadrul teoretic al lucrării după următoarele categorii: problematica abandonului; socializarea copiilor instituționalizați; dimensiuni teoretice ale integrării sociale și profesionale a tinerilor aflați în pragul dezinstituționalizării; excluderea și incluziunea tinerilor dezinstituționalizați pe piața muncii; exemplificarea unor proiecte aflate în derulare privind integrarea socială și profesională; modele de bune practici desfășurate pe plan național și internațional; evoluția legislației din domeniul protecției sociale, adaptată celei internaționale.

II. 1. Elemente generale privind abandonul

Muntean (2013) definește abandonul ca fiind momentul în care copilul „este lăsat singur, lipsit de îngrijiri cu intenția de a renunța pentru totdeauna la îngrijirea și custodia lui”, iar Tompea (2007) menționează că principalele consecințe ale marginalizării sociale în rândul copiilor sunt într-o strânsă legătură cu creșterea riscului de abandon. Printre principalele cauze ale abandonului menționate de autoare se numără :

Lipsa de informare înseamnă lipsa accesului la mijloace de informare, respectiv lacunele de ordin educațional existente în rândul părinților;

Lipsa unor resurse materiale și economice ca surse generatoare de stabilitate. Prin intermediul resurselor financiare se pot asigura condiții de trai decente și s-ar putea realiza un proces corespunzător de îngrijire.

Potrivit lui Panter-Brick (2000) asistăm la o utilizare necritică a termenului de „abandon”, fapt vizibil atât în media, cât și în literatura de specialitate consacrată analizei „bunătății

sociale”. De multe ori copiii străzii, victimele de război și copiii parinților refugiați (plasați în grija unor instituții/ organizații) sunt considerați a fi abandonați. Astfel se ajunge ca noțiunea de „abandon” să fie una mai degrabă difuză, fenomenul de abandon fiind totuși un construct social odată ce are loc într-un context cultural și istoric particular/ specific.

Tot Muntean în lucrarea *Abandonul copilului și prevenirea sa* semnaleză faptul că noțiunea de „abandon al copilului” nu este suficient de clar definită, fiind enumerate 10 țări membre ale Uniunii Europene în care persistă o ambiguitate privind explicarea fenomenului (Danemarca, Franța, Marea Britanie, Bulgaria, Republica Cehă, Ungaria, Slovacia, Lituania, Polonia, respectiv România). De asemenea se punctează că dificultatea încadrării noțiunii de „abandon al copilului” într-o definiție strict delimitată conduce la apariția unor provocări pentru cercetarea empirică a fenomenului. În cadrul cercetării noastre s-a operat cu următoarele definiții ale abandonului (Muntean, 2013):

„Abandonul deschis”	„Abandonul secret”
<p>„Părintele cu bună știință a unui copil de părintele său, care poate fi identificat și a cărui intenție nu este de a se întoarce, ci de a respinge voitor spunderea părintescă. Mai mult, niciun alt membru al familiei nu poate sau nu vrea să-și asume răspunderea de părinte și să aibă grijă de copil.”</p>	<p>„Părintele în secret a copilului de către părintele său, care nu poate fi identificat și a cărui intenție nu este de a se întoarce, ci de a respinge în mod voitor în mod anonim răspunderea părintescă.”</p>

II. 2. Caracteristici ale instituțiilor de ocrotire și ale procesului de dezinstituționalizare

Considerăm important de specificat aici câteva elemente referitoare la nevoile specifice ale copiilor instituționalizați, analizate de Mia Kellmer Pringle (1986). Autoarea pornește de la premisa că la baza devenirii și dezvoltării unui individ apt din punct de vedere social, care să îndeplinească diverse statusuri și roluri în societate, ar trebui îndeplinite patru nevoi majore:

- De o importanță deosebită pentru copilul instituționalizat ar fi îndeplinirea nevoii de dragoste și securitate. Aceasta are nevoie de afecțiune care constă în consolidarea confortului fizic și spiritual necesar pentru satisfacerea unor necesități vitale.

- Copilul instituționalizat manifestă dorința de a menține relații constante cu persoanele semnificative. Odată ce asemenea nevoie este satisfăcută la un nivel optim determinate atitudini sociale pozitive, acceptarea de sine și o orientare proactivă.

- Copilul instituționalizat resimte nevoia de a exploata oportunitățile care îi se ivesc și de a fi stimulat de cei din jur prin implicarea sa constantă în experiențe noi. O asemenea nevoie este de o importanță covârșitoare și care i-ar putea contura inteligența și sentimentul de control asupra lumii. Se pot dezvolta interacțiunile sociale simulând creșterea încrederii în sine.

- De o importanță semnificativă se bucură și nevoia de laudă și recunoaștere a meritelor primite de la persoanele semnificative. Pentru copilul sau tânărul instituționalizat recunoașterea constantă a meritelor, atunci când este implicat în diferite activități socio-educative, vor însemna stimulente pentru

transformarea lui într-un adult împlinit din punct de vedere social și care posedă o identitate bine definită .

- Dezvoltarea unor sentimente de responsabilitate, autonomie și independență îi poate dezvolta copilului instituționalizat capacitatea de a-și purta singur de grijă și de a manifesta grijă față de cei din jurul său odată cu printr-o sursă a sistemului de protecție socială .

După cum menționează Enchescu (2008), cu toate că din punct de vedere juridic¹ aceste nevoi sunt satisfăcute în rândul copiilor incluși în sistemul de protecție, “instituționalizarea îi restrânge libertatea și îi impune reguli stricte de conduită, instaurând în viața sa un sistem de comparație cu alți copii, provocând efecte negative asupra nuanțelor imaginii de sine”.

Într-un studiu publicat de către Ciobanu, Dan, Balan, Balan (2016) și realizat plecând de la un eșantion alcătuit din 979 de subiecți, proveniți din 22 de județe și cinci Sectoare din Municipiul București au fost semnalate următoarele nevoi resimțite de tinerii instituționalizați:

- O cincime din cei chestionați erau nemulțumiți de personalul de îngrijire sau de psiholog
- O treime din tineri consideră că personalul din centre nu este preocupat de viitorul post-instituționalizare a acestora
- Unul din trei tineri consideră că nu a fost educat pentru o viață independentă și nici un se consideră pregătit pentru a face ceva

¹ A se vedea *Hotărârea de Guvern (H.G.) nr. 1438/02.09.2004*, pentru aprobarea regulamentelor-cadru de organizare și funcționare a serviciilor de prevenire a separării copilului de familia sa, precum și a celor de protecție specială a copilului lipsit temporar sau definitiv de ocrotirea părinților săi

- 90% din tineri sunt preocupați de viața independentă post-instituțională
- 60% din tineri nu își cunosc drepturile privind o eventuală prelungire de ședere conform Legii 272/2004 art. 55
- 50% din tineri declară că nu au fost consultați în nici un fel referitor la deciziile care îi priveau personal
- 20% dintre respondenți nu au nici o imagine concretă privind devenirea lor în viitorii cinci ani
- 25% din respondenți declară că își doresc un loc de muncă !

După o analiză și cercetare aprofundată asupra efectelor instituționalizării asupra copilului abandonat s-a ajuns la concluzia că acesta „trece prin următoarele etape sau faze: *„faza de șoc, faza de suferință și dezorganizare, faza de organizare, respectiv, faza de acceptare”* (Mitrofan, Buzducea, 2003; a se vedea și Amarandi, 2020). Descriem câteva aspecte legate de caracteristicile fiecărei faze în parte și anume:

În prima etapă (faza de șoc) copilul instituționalizat își negă propria realitate. Pentru el “starea de tampon” este considerată a fi una firească și alege să se retragă în propriile amintiri privitoare la familie.

În cea de-a doua etapă „faza de suferință și dezorganizare” copiii sau tinerii instituționalizați resimt efectele rupturii de cea apropiată și de familie, fiind marcați de o suferință emoțională profundă în care pot să apară stări de anxietate, depresie, idei de suicidare, tulburări de somn, sentimente de furie, abandon și vinovăție. Stima de sine se regăsește la cote foarte scăzute.

În cea de a treia etapă „faza de organizare” copilul instituționalizat trece de la un sentiment de deznădejde către o stare de suferință acută, iar în ultima etapă „faza de acceptare” copiii își acceptă situația în care se regăsesc și caută modalități prin care își pot gestiona propria existență.

Magid și McKelvey (1989) au identificat consecințele severe ca urmare a lipsei de atașament la copiii instituționalizați: incapacitatea unui contact vizual cu apropiații, un gen de inapetență pentru afecțiune, lipsa controlului, relații rece/dur cu animalele, refuzul implicării în activități educative, comportamente deviate.

II. 3. Rolul socializării în incluziunea și integrarea socio-profesională a tinerilor instituționalizați

Socializarea reprezintă procesul „prin care individul, în interacțiunea cu semenii, acumulează deprinderi, cunoștințe, valori, norme, atitudini și comportamente” (Rotariu, Ilu, 1996, p. 108).

Cercetările psiho-sociologice au subliniat că „personalitatea umană este rezultanta interacțiunii între factorii ereditari și cei de mediu, iar socializarea este locul de întâlnire unde are loc procesarea, intenționată sau nu, a unor complementariți, ajustări și tensiuni dintre matricele biogenetice și matricele socio-culturale” (Rotariu, Ilu, 1996, p. 117).

F când trimitere la subiectul lucrării de față procesul de socializare cunoaște o traiectorie ascendentă pentru copilul din sânul familiei, în timp ce pentru copilul instituționalizat socializarea se desfășoară fragmentar. Din momentul în care copilul abandonat este instituționalizat acesta nu mai aparține familiei și arealului social în care s-au dezvoltat relațiile de comunicare cu părinții și persoane semnificative, ci unui nou sistem social al cărui mecanism instaurat în viața lui duce la o percepție deformată asupra propriei persoane și a realității.

Teoriile cu privire la procesul de socializare arată că în perioada etapei primare, unde au loc dezvoltarea relațiilor copil-părinte și copil-persoane semnificative din imediata sa proximitate se formează adevăratul „eu social”. În sinteză, *eu social* este în fapt o reflectare a atitudinilor persoanelor semnificative față de copil (a se vedea și teoria lui G. H. Mead, 1934).

Batâr (2002) atrage atenția asupra faptului că în procesul de socializare „acele modele comportamentale specifice clasei sociale din care provin îi fac parte, datorită capitalului cultural pe care-l dețin, le oferă și impune copiilor conduite de viață care convin cel mai mult apartenenței lor profesionale și se regăsesc în habitusul de clasă ca viziuni și explicații a existenței sociale”.

Studiile sociologice realizate în centrele de plasament demonstrează că în primii ani de viață a copilului “datorită lipsei prelungite a contactului fizic cu persoane semnificative, în special cu cel al mamei, cât și lipsa jucăriilor, determină o întârziere în dezvoltarea motorie” și implicit a capacității de socializare (Tiberiu, 2006, 14).

În perioada socializării primare când copilul instituționalizat învață și adoptă roluri, atitudini și comportamente, studiile sociologice au demonstrat că pentru copilul instituționalizat, creșterea într-o instituție de ocrotire îl poate face să devină agresiv, anxios și incapabil de a construi relații sociale solide.

Dacă în faza socializării primare copilul se află într-un proces de asimilare a „lumii sociale” din imediata vecinătate, pe parcursul socializării secundare instituțiile de încredințare în un rol major în orientarea și formarea socio-profesională. Este perioada în care fluctuația de persoane din viața tânărului impun un anumit control pentru că acesta să aibă puterea de decizie și „spontan sau conștient el va filtra din potențialul relațiilor interpersonale și al afinităților pe acelea care îi confirmă și întăresc în autoidentificarea și stima de sine” (Rotariu, Ilu, 1996, p. 117).

În studiul său ce a făcut obiectul volumului *In Place of Parents: A Study Of Foster* apărut în anul 1965, Gordon a menționat că una din cauzele majore ale eșecului îngrijirii oferite de părinți foster este alimentată de intervalul prelungit al

instituționalizării anterioare a copilului. Pe acest fond se constată un deficit al dezvoltării comportamentale și emoționale cu repercusiuni asupra desfășurării etapelor specifice procesului de socializare și a devenirii copilului într-un adult matur.

Copilul instituționalizat se află în multe situații în imposibilitate de a-și exprima sentimentele pe care le trăiește afirmând : „eu sunt de vin pentru că părinții mei m-au abandonat”, „nimeni nu mai are problemele pe care le am eu”, „nu poate fi adevărat, poate că înnnebunesc”, „sunt foarte important , nu am nici o valoare, nici un rost și trebuie să-mi justific existența”, „nu am nici o putere asupra a ceea ce se întâmplă, sunt o victimă și voi fi întotdeauna o victimă .” Potrivit acestor afirmații menționate anterior tânărul sau copilul ce aparține sistemului de îngrijire și protecție socială și-a format o imagine despre sine incert ceea ce duce la adoptarea unor mecanisme defensive și de cele mai multe ori imature sau nevrotice.

Având în vedere interacțiunea dintre ereditate, mediu și educație se poate demonstra decalajul și prelungirea etapelor de socializare pentru copiii instituționalizați, provocând astfel un dezechilibru la nivelul personalității și o întârziere a realizării procesului de integrare socio-profesională. În lucrarea *Pedagogie. Propedeutic . Didactic* (1997) – E. Macavei vine cu o serie de înmăsurări în ceea ce privește rolul eredității mediului și educației în procesul de socializare:

-Legătura ereditate-mediu (potențialul ereditar devine favorabil într-un mediu favorabil iar invers dacă mediul nu e favorabil la rândul ei ereditatea nu e favorabil).

-Legătura ereditate- educație (potențialul ereditar trece în capacitate în condițiile activității educative aplicate; invers ereditatea carenă poate genera rezultate discutabile în plan educativ).

Plecând de la aceste considerente putem afirma că actul educativ ce se desfășoară într-un mediu instituționalizat nefavorabil pentru unii dintre beneficiarii sistemului social de protecție rezultatele la învățur sunt slabe, iar ansele de reușită în ceea ce privește integrarea socială și profesională sunt reduse.

O analiză a procesului de socializare și integrare a copilului din sistemul de protecție socială poate fi obținută prin descrierea elementelor paradigmei lui Bronfenbrenner (apud. Muntean, 2013) și potrivit acesteia orice eveniment care se produce într-un microsistem este de fapt o rezultată a influenței mezosistemului, exosistemului, macrosistemului și crosistemului.

- *Microsistemul* este reprezentat prin procesele intra-familiale sau instituționale și care sunt puternic influențate de condițiile exterioare familiei sau instituțiilor sociale.

- *Mezosistemul* se referă la relațiile dintre microsisteme. În acest context experiențele trăite sunt determinate de relațiile din cadrul instituției sociale, a colii și cercului de prieteni. Un copil respins în cadrul familiei și instituționalizat poate avea dificultăți în ceea ce privește dezvoltarea de relații pozitive în cadrul instanțelor sociale.

- *Exosistemul* se referă la legăturile între diverse medii sociale (“instanțele sociale” și „agenții sociali” cu care intră în interacțiune copilul) care au un rol proactiv contextual.

- *Macrosistemul* se referă la cultura (cu referire la cultura instituțională) în care trăiește și se dezvoltă copilul. Contextul cultural și mediul instituționalizat diferă de la o regiune la alta, după nivelul de bunăstare și a principalelor trăsături ale instituției de ocrotire etc.

- *Crosistemul* desemnează timpul istoric în care se petrec anumite acțiuni: perioadele copilului ca secvențe și stadii de dezvoltare și perioada tranziție în sistemul de protecție ș.a. *Crosistemul* se referă la dinamica mediului în care trăiește actorul social și influența acestuia în contextul schimbărilor existențiale.

Reid (2007) propune o serie de soluții în ceea ce privește incluziunea și integrarea socială post-instituționalizare. Soluțiile (denumite piloni) cuprind: „relațiile sociale, educație, locuință, deprinderi de viață, identitate, implicare, sănătate emoțională și suportul financiar.”.

Primul pilon se referă la dezvoltarea unor „relații sociale solide”. Autoarea atrage atenția că anumite date din istoricul familiei și anumite evenimente extreme din biografia personală pot spori neîncrederea. Dacă există relații sociale pozitive cu adulții, fundamentate pe încredere, acestea se pot dovedi decisive în gestionarea tranziției spre viața adultă. Cercetările au demonstrat că acei tineri care pot încheia relații cu un „adult semnificativ” vor dobândi mai ușor succes în viață și în plan profesional.

Al doilea pilon *educația* se referă la nivelul studiilor încheiate ca o garanție de a accede la o ocupație remunerată și suficientă pentru câștigarea traiului zilnic. Din păcate lipsa de stabilitate și predictibilitate, datorată de diversele schimbări ale colectivităților sau grupurilor țintă, îi fac pe mulți tineri instituționalizați să întrerupă studiile.

Al treilea pilon se referă la spațiul locativ după ieșirea din sistemul de ocrotire. Schimbările frecvente de domiciliu pot agrava starea de instabilitate și incertitudine.

Al patrulea pilon se referă la acele *lifeskills* (deprinderi de viață). Acestea se pot dovedi hotărâtoare în procesul de trecere la viața de adult.

Al cincilea pilon se referă la *identitate* (fundamentează autocunoașterea și autopercepția mai ales în condițiile unor istorii de viață cu puternic impact negativ).

II. 4. Aspecte generale privind modalit ile de facilitare a tranzi iei c tre via a de adult a tinerilor post-institu ionaliza i

În anul 2016, în cadrul unui proiect interna ional intitulat „Be the change”, 53 de tineri adul i care nu mai apar în sistemului social de protec ie, proveni i din 15 ri de pe întreg mapamondul, au formulat un manifest care con ine un num r de zece standarde minime care ar trebui incluse în diverse proiecte de îngrijire a tinerilor institu ionaliza i” (FICE, 2016).

Acest manifest prezint rezultatul a zece zile de discu ii i dezbateri, în care tinerii i-au exprimat experien ele, cuno tin ele, viziunile i perspectivele pe care le au cu privire la optimizarea serviciilor de îngrijire. Punctual, cei 53 de tineri implica i în proiect au sus inut:

- Realizarea de strategii legate de p r sirea sistemului de protec ie: tinerii pot fi implica i în elaborarea unor politici active privind modul cum ar putea fi sprijini i pentru o bun integrare soci-profesional

- Informare cu privire la drepturile dar i la obliga iile pe care le au odat cu intrarea pe pia a muncii i nu numai.

- Necesitatea sporirii fondurilor alocate form rii continue educative sau profesional

- Extinderea serviciilor de orientare profesional i a carierei

- Asigurare (medical) gratuit

- Re ele de sprijin pentru tinerii dez-institu ionaliza i

- Profesionalizarea continu a personalului din centrele de sprijin (cu un rol important acordat superviz rii)

-Training-uri de tip „peer to peer” pentru o mai bun integrare social a acestor tineri

-Traininguri de educație financiară și de gestiune

-Programe de sprijin centrate pe ajutorul în situații de criză .

În încheierea capitolului am prezentat o parte din bunele practici ca modele de integrare desfășurate la nivel național și internațional.

La nivel local și național își desfășoară activitatea un număr mare de asociații sau fundații cu scopul de a sprijini social și profesional tinerii externi din centrele de plasament.

Un prim proiect este cel al Fundației Emmaus cu sediul în municipiul Iași, organizație non-guvernamentală care își desfășoară activitatea de aproximativ două decenii privind inserția socio-profesională a tinerilor fără adpost. Fundația oferă posibilitatea unor asemenea persoane să aibă parte de o locuință și de o ocupație în cadrul unui magazin de tip second-hand sau în interiorul unei ferme agricole cu sediul în comuna Popești, din județul Iași.

A doua instituție pe care o aduc în discuție este Centrul Social cu Destinație Multifuncțională „Bucuria” Iași care își propune o suită de activități și servicii destinate egalizării anselor de integrare socio-profesională a tinerilor ce provin din Centrele de plasament.

La nivel internațional:

În Spania a fost fondată în 1999 o Federație spaniolă a organizațiilor unde lucrează foști beneficiari ai sistemului de protecție, beneficiind de fonduri preponderent publice.

Un alt proiect desfășurat în Azerbaidjan intitulat, „De la izolare la integrare, dezinstuționalizarea și protecția copilului”

în care sunt implementate acțiuni de susținere a educației tinerilor, în special pe latura vocațională .

Un proiect derulat de Ungaria în anul 2001 a înființat un parlament numit „Parlament al copiilor” cu scopul de a sprijini material și moral tinerii aflați în pragul dezinstituționalizării.

În Germania a fost organizat proiectul denumit generic KidS în care sunt pregătiți tinerii pentru ieșirea din sistemul de protecție socială , iar pentru cei care au fost în sistem sunt ajutați pentru dobândirea unui statut locativ stabil în orașul Köln.

III. PARTEA DE CERCETARE PRACTICĂ LUCRĂRII

III. 1. Prezentare generală privind cercetarea practică

Cercetarea de față a plecat de următoarele întrebări:

Tinerii aflați în sistemul de protecție sunt pregătiți pentru viața după părăsirea instituțiilor statului?

Cum concurează în problematica integrării o serie întreagă de variabile de la nivel personal până la cele societale?

Cum este abordată problematica integrării socio/profesionale de către specialiștii în domeniu?

În ce măsură există diferențe de percepție și de evaluare între tinerii chestionați după genul acestora, după tipul de locuire și perioada de instituționalizare?

Care este aportul sistemului educativ în cadrul procesului de integrare socială și profesională a subiecților?

III.2. Obiectivele cercetării

Odată cu stabilirea variabilelor care intră în instrumentul de cercetare mi-am fixat o serie de obiective specifice:

O1. Estimarea satisfacției cu viața a respondenților din instituțiile de protecție socială precum și a nivelului rezilienței personale.

O2. Evaluarea satisfacției cu școala și a satisfacției cu orientarea școlară și profesională în rândul tinerilor chestionați.

O3. Identificarea gradului de integrare pe piața muncii (prin eventuale profesii/ocupatii prezente sau viitoare) în rândul tinerilor ieșiți din instituțiile de protecție socială.

III.3. Opera ionalizarea conceptelor

Conceptul central al cercetării este cel de 'integrare socio/profesional'. Acest concept a fost opera ionalizat după cum urmează :

Concept	Dimensiuni	Sub dimensiuni	Variabile (Indici statistici)
Integrare socio/profesional	Personal	-Rela ii sociale familiale -Rezilien a -Aspira ii profesionale -Satisfac ia cu via a -Motiva ia formativ -Gen -Vârsta	-Indicele rela iilor familiale -Indici ai rezilien ei -Indicele aspira iilor -Indicele cumulativ al satisfac iei cu via a -Indicele motiv rii formative -genul responden ilor -vârsta responden ilor
	Educa ional	-Rela ii sociale în mediu educa ional -Satisfac ia cu educa ia colar -Bullying colar -Orientare profesional -Implicare extra colar	Indicele rela iilor sociale în coal Indicele satisfac iei cu coala Indicele bullying colar Indicele orient rii profesionale Indicele implic rii extra colare
	Institu ional	-Rela ii sociale institu ionale -Condi iile îngrijirii -Reziden -Temporal	Indicele rela iilor institu ionale Indicele satisfac iei cu îngrijirea Tip de reziden Perioada de îngrijire
	Societal	-Respectarea drepturilor copiilor	Percep ia respect rii drepturilor Percep ia privind egalitatea anselor

III.4. Motivația alegerii designului de cercetare

Dintre modelele designului cercetării – experimental, longitudinal, secțional, studiul de caz – l-am ales pe cel din urmă (pe larg în Vaus, 2001). După cum se tie *studiul de caz* desemnează "investigarea aprofundată a unui sau mai multor exemple ale unui fenomen social curent" (Jupp, 271). Fenomenul social menționat este în cazul nostru "integrarea socio-profesională a copiilor și tinerilor care părăsesc sistemul de protecție socială" iar populația sau 'cazul' este grupul tinerilor/adolescenților aflați în pragul dezinstituționalizării. Odată clarificat designul cercetării, ne-a interesat ce tip de strategie de cercetare am fi putut urma din cele trei posibile: descriptiv, exploratorie sau explicativ (după Yin, 2005, p. 17). Pentru cazul nostru, am ales *strategia explicativă* (pentru cazuri multiple) datorită faptului că dorim să răspundem întrebărilor ce se referă la integrarea socio-profesională a tinerilor din centrele de asistență socială. (fiecui sunt în curs de a părăsi sistemul fiecui l-au părăsit deja). După Vaus (2001) avem de a face cu reguli pe care trebuie să le avem în analiză pentru orice studiu de caz și în această situație se pune problema viabilității studiului nostru. Vom aminti mai întâi de *validitatea internă* asigurată de alegerea justă a variabilelor în contextul în care și alte variabile pot acționa. În acest sens variabilele alese în studiul nostru de caz sunt eficiente și au fost selectate după documentarea teoretică prealabilă. Nu contestăm prezența altor variabile și tocmai de aceea am preferat un număr extins de variabile și nu unul restrâns. Pe de altă parte considerăm că variabilele alese contribuie în mod definitoriu la aprofundarea temei de cercetare. În al doilea rând se pune problema *validității externe* a modelului nostru de cercetare și posibilităților limitate de generalizare. În

acest punct vom sublinia faptul c rezultatele cercet rii nu pot fi generalizate fiind strict legate de popula ia finit supus cercet rii îns anumite dimensiuni ale cercet rii pot fi exemplificatoare i pentru alte 'unit i' studiate. De altfel Vaus aminte te i de posibilitatea generaliz rii teoretice nu numai statistice. *Cu alte cuvinte în această lucrare de doctorat propunem un model de cercetare pe care îl vom testa ca atare pentru ca mai apoi s poat fi la rândul lui aplicat/generalizat.*

III.5. E antionul cercet rii

Cadrul cercet rii (unde am aplicat instrumentele de lucru)	Nr. chestionare	Nr. Interviuiri	Observa ii
Mediul reziden ial (c mine)	40 de chestionare aplicate tinerilor cu vârsta de max 18 ani (A)	Interviuiri: educatori, Asisten i sociali, Psihologi (C)	Chestionar 1 Interviuiri pe baz de ghid de interviu
Mediul familial (apartamente)	40 de chestionare aplicate tinerilor cu vârsta de max 18 ani (A)	Interviuiri: educatori, Asisten i sociali, Psihologi (C)	
În centre de sprijin	40 de chestionare aplicate tinerilor cu vârsta între 18-26 de ani (B)	Interviuiri: 3 educatori, Asisten i sociali, Psihologi (C)	Chestionar 2 Interviuiri pe baz de ghid de interviu
Total num r interviuiri		21	A se vedea distribuira lor institu ional

În afara instituțiilor statului (tinere ieși definitiv din sistem)	9 cazuri	- Interviuri/poveștea vieții (D) [5M+4F]	Poveștea vieții - ghidul de interviu
--	----------	--	--------------------------------------

III. 6. Cercetare cantitativ privind percepțiile și evaluările tinerilor din sistemul de îngrijire și care vor prezenta și acest sistem

Cercetarea cantitativă s-a desfășurat în perioada noiembrie-februarie (2019-2020) în cele două medii rezidențiale menționate în tabelul anterior: centre de plasament și apartamente. Vom detalia aici câteva date privind aceste medii rezidențiale:

Alegerea acestor unități rezidențiale s-a făcut cu informarea directă a DGASPC Iași conform actelor anexate la prezentul referat. Chestionarele au fost auto-completate de către intervievați. Aceștia au fost în număr de 80 iar la final am eliminat un chestionar rezultând un total de 79 de chestionare.

Estimarea este unul teoretic și a cuprins drept variabile de segmentare următoarele:

Genul respondenților;

Vârsta;

Tipul de mediu rezidențial;

Perioada de viață în sistemul de protecție al statului;

Perioada petrecută în mediile rezidențiale;

coala urmată .

Pe de altă parte chestionarul a fost structurat plecând de la următoarea schemă conceptuală vizibilă în capitolul dedicat operaționalizării:

Integrarea socio-profesionala

Respectarea drepturilor tinerilor din sistemul de protecție social (Q8a-Q8c)
Relații sociale personale/ instituționale a tinerilor din sistemul de protecție social (Q4a-Q4g)
Satisfacția cu școala a tinerilor din sistemul de protecție social (Q 14.1-5)
Condițiile îngrijirii în sistemul de protecție (Q5a-Q5f)
Aspirații și orientare profesională a tinerilor din centrele rezidențiale /module familiale (Q15,Q16,Q17,Q18,Q19)
Bulling școlar și profesional (Q 12,19)
Reziliența tinerilor din centrele rezidențiale/familiale (Q91-7,1-9,1-5)
Motivație formativă a tinerilor din sistemul de protecție social (Q11 a-g)
Satisfacția cu viața în sistemul de protecție social (Q3a-Q3e)
Implicare extrașcolară a tinerilor din sistemul de protecție social (Q20)

III.7. Ipotezele cercetării

H1. Motivația formativă corelează pozitiv cu intensitatea relațiilor sociale personale familiale.

H2. Motivația formativă este semnificativ diferită după perioada petrecută în instituțiile de ocrotire, tipul de rezidențiale și genul subiecților.

H3. Orientarea profesională corelează cu satisfacția cu școala și cu gradul implicării extrașcolare.

H4. Indicele orientării profesionale este semnificativ diferit după genul respondenților și perioada de ocrotire în instituțiile statului.

H5. Nivelul rezilienței personale se asociază negativ cu intensitatea relațiilor sociale personale familiale și cu satisfacția școlară.

H6. Nivelul rezilienței personale corelează pozitiv cu indicele orientării profesionale.

Menționăm că ipotezele H1, H4 și H5 nu s-au confirmat, H3 și H6 s-au confirmat iar H2 s-a confirmat parțial.

Cercetarea a continuat apoi cu o a doua etapă în care au fost chestionați 40 de tineri care au ieșit din sistemul de protecție. Prezentăm în continuare concluziile celor două micro-cercetări cantitative.

III.8. Concluziile primului studiu cantitativ

Concluziile de la prima cercetare cantitativă reprezintă rezultatele obținute în urma aplicării unui număr de 79 chestionare tinerilor din sistemul de protecție socială și care în scurt timp vor părăsi locațiile în care locuiesc (centre sau apartamente). Rezultatele obținute privesc potențialul de incluziune socio-profesională a acestor tineri, fiind o imagine de ansamblu asupra modului cum aceștia percep sau își impun strategii de inserție socială sau profesională.

Sintetizăm, în cele ce urmează, concluziile primului studiu cantitativ:

- Motivele pentru care marea majoritate a tinerilor au ajuns în sistemul de protecție socială sunt dintre cele mai diverse, printre care amintim: abandon familial; părinți plecați în străinătate; divorț sau decesul ambilor părinți; probleme legate de asistentul maternal (diferite boli sau ieșirea la pensie); probleme sociale, ș.a.

- În ceea ce privește gradul de satisfacție și mulțumire ale tinerilor cu diverse aspecte generale ale vieții (modul cum își folosesc timpul liber; ansele de reușită în viață după terminarea studiilor; starea de sănătate și relațiile cu prietenii), observăm că cifrele ridicate indică un optimism evident.

- După cum am putut constata, în urma rezultatelor obținute în ceea ce privește relațiile sociale de familie (dacă tinerii îi cunosc părinții, în legătură cu aceștia primesc ajutor; în legătură cu rudele sau cu alte familii care nu sunt consangvine), observăm că adolescenții au probleme de interrelaționare în rețeaua familială. Cei mai mulți dintre tineri au fost abandonați definitiv de familie în centrele de plasament, nemaifiind cotați și sprijiniți.

- Când privește satisfacția cu îngrijirea (condițiile de locuire în general; îmbracă mîntea primită; calitatea hranei; condițiile de igienă/curățenie și dotarea cu materiale de igienă), tinerii interogați sunt mulțumiți de condițiile în care trăiesc, în comparație cu condițiile anterioare avute.

- Când au fost întrebați despre relațiile din cadrul sistemului de protecție socială - relații instituționale (de la colegii de cameră/apartament până la relațiile cu efii de centre sau cu managerii de caz), tinerii au răspuns că acestea sunt bune și foarte bune, ceea ce face ca procesul de integrare socială și profesională să se desfășoare în parametri rezonabili.

- Am dorit să știm în ce măsură consider tinerii că drepturile lor le sunt respectate. Cu toate că adolescenții interogați consideră că drepturile le sunt respectate (în proporție de 57%), putem preconiza că o parte dintre aceștia au anse reduse de integrare socio-profesională, în raport cu alți tineri din afara sistemului social.

- Cu privire la problema rezilienței am apelat la analiza celor trei factori : Novelty Seeking, căutarea noului; Emotional Regulation, reglarea emoțională și Positive Future Orientation, orientarea viitoare pozitivă (Oshio et al, 2003). În urma analizei s-au obținut rezultate ce indică abilități crescute pentru o viitoare adaptare socială și profesională a adolescenților.

- Procesul educativ în care sunt implicați tinerii se află în strâns legătură cu motivația formativă (măsurată în care acești tineri doresc să performeze de multe ori în lipsa unor mijloace adecvate). Între cele trei tipuri de motivație - extrinsec pozitivă MEP; extrinsec negativă MEN și intrinsecă, există relația consacrată $MI > MEP > MEN$ ca fiind complexul motivațional cel mai eficient. Din această perspectivă a rezultatelor obținute, $MI (4.34) > MEP (3.74) > MEN (3.65)$, putem constata că tinerii sunt într-un complex motivațional eficient.

- În ceea ce privește bullying-ul școlar am obținut valori extrem de scăzute și acest fapt poate fi pus în legătură cu motivația formativă și cu aprecierea relațiilor instituționale școlare. Relațiile instituționale percepute de către tinerii în cadrul unităților de învățământ sunt foarte bune.

- Atunci când am analizat problema satisfacției școlare (dacă tinerii au cel puțin un profesor model cu care să discute despre viitorul lor sau dacă consideră că obțin note mici pe nedrept și dacă au impresia că pierd timpul la școală), rezultatele obținute au fost pozitive, însă influențate de alte variabile (specificul liceului urmat, curricula școlară, stiluri didactice).

- În ceea ce privește aspirațiile formative ale tinerilor avem următoarele rezultate: se observă o tendință majoră pentru inserție profesională, deoarece tinerii pun accentul pe colile profesionale unde obțin o calificare și doar 19% dintre ei consideră că au capacitatea de a urma studiile superioare.

- O întrebare la care au răspuns tinerii a fost cea legată de motivul alegerii unei meserii? Răspunsurile primite au fost: necesitatea de bani (26%), plăcerea (17%) și-au spus pentru a avea o carieră îndelungată.

- Când discutăm despre activitățile extrașcolare la care tinerii au participat (munca remunerată pe termene limitate; participarea la activități de voluntariat și participarea la diverse cursuri formative), observăm că 34% dintre ei sunt implicați cu dăruire.

III.9. Concluziile celui de-al doilea studiu cantitativ

Al doilea studiu cantitativ oferă o imagine de ansamblu asupra modului în care tinerii proveniți din centrele de sprijin își percep atât situația prezentă, cât și viitorul. În chestionar sunt cuprinse întrebări ce măsoară gradul prin care tinerii sunt sau nu pregătiți pentru gestionarea provocărilor trecerii spre o viață independentă. Componenta centrală urmărită în cadrul cercetării noastre a constituit-o integrarea socio-profesională a tinerilor beneficiari ai serviciilor oferite de cele două Centre multifuncționale aflate în subordinea Direcției de Asistență Comunitară Iași, respectiv a Direcției Generale de Asistență Socială și Protecție a Copilului Iași. O altă categorie de tineri participanți la cercetare sunt beneficiarii de servicii sociale ale unei organizații non-guvernamentale ce activează în județul Iași – Fundația Emmaus. Toate cele trei entități menționate anterior au ca punct comun preocuparea intensă pentru ameliorarea situației tinerilor care se regăsesc la granița vârstei adulte, iar prin gama de servicii puse la dispoziția lor își pot contura un parcurs socio-educativ și profesional ce le permite trecerea facilă spre o existență autonomă.

Sintetizăm, în cele ce urmează, concluziile celui de-al doilea studiu cantitativ:

-Din analiza statistică a datelor se întrevede o perspectivă optimistă a majorității subiecților cu privire la viața lor. După includerea tinerilor în unele proiecte publice sau private privind integrarea socio-profesională, unii dintre ei au reușit integrarea la un loc de muncă. Într-un asemenea context favorabil au loc atingerea unor obiective individuale de dezvoltare pe plan

personal ce cuprinde componenta socio-familială și cea de ordin profesional.

-Cei mai mulți dintre subiecți au menționat că intenționează să își întemeieze o familie și să urmeze o carieră într-un anumit domeniu, iar în cele din urmă să obțină un statut locativ stabil.

-Tinerii chestionați au adus în discuție diverse mecanisme pragmatice prin care ar putea să își concretizeze aspirațiile (accesarea unor împrumuturi sau credite bancare; găsirea unui loc de muncă în străinătate; realizarea de economii; finalizarea unor cursuri de (re)orientare profesională .a.m.d.), ceea ce denotă construcția unui orizont realist de așteptări bazat pe întreprinderea unor acțiuni plauzibile. Acest orizont este nediferențiat prin caracteristicile sale față de sistemul de aspirații pe care îl posedă tânărul obișnuit care nu s-a regăsit în situația de a beneficia de serviciile de protecție socială.

-Nivelul înalt de optimism exprimat de respondenți referitor la diverse aspecte ale vieții nu poate fi pus pe seama unei reluări sau întăririi relațiilor cu membrii familiei de origine sau cu rudele lor.

-Toți respondenții au evaluat relațiile stabilite cu prietenii și colegii lor, respectiv cu membrii instituțiilor din care provin ca fiind bune și foarte bune.

-Condițiile de trai și de desfășurare a activităților socio-ocupationale indică existența unui climat incluziv, non-discriminatoriu, axat pe combaterea sau diminuarea marginalizării sociale și care le oferă auspiciile dezvoltării lor pe plan socio-educational și profesional.

-Responden ii au punctat c sunt sprijini i în mod direct atunci când au o problem personal i sunt ajuta i în activit ile pe care le întreprind. De asemenea, tinerii sus în c le sunt respectate toate drepturile.

-Sanc iunile pe care le primesc nu sunt privite într-o cheie negativ , ci sunt percepute ca modalit i de corijare a eventualelor erori pe care le comit în scopul auto-perfec ion rii. Toate rezultatele evocate anterior conduc spre nuan area unei opinii pozitive cu privire la ansele de reu it în viitor, subiec ii studiului de fa considerând c beneficiaz de acelea i oportunit i ca orice alt adolescent. Tinerii inclu i în e antion au o percep ie pozitiv asupra competen elor pe care le posed pentru a- i exercita îndatoririle de ordin profesional. Imaginea optimist conturat de responden i este între inut de modul în care organiza iile cuprinse în cercetare se implic activ în identificarea c ilor optime de dezvoltare socio-profesional a beneficiarilor, facilitându-le accesul la servicii de orientare profesional (cursuri de calificare, monitorizarea parcursului educa ional etc.).

-Subiec ii au m rturisit într-o pondere foarte ridicat c sunt încuraja i de cei din jur pentru meseria pe care o practic .

-Principala problem identificat de responden i vizeaz latura financiar . O mare parte dintre ace tia au men ionat c nu beneficiaz de resurse materiale suficiente pentru un trai complet autonom. În acest sens, trei sferturi dintre subiec i au punctat c i-ar dori ca pe viitor s î i g seasc o ocupa ie ce le-ar permite stabilitate financiar . De fapt, stabilitatea financiar constituie un fundament solid pentru atingerea i concretizarea altor

aspirații personale, în special cele ce în vederea întemeierii unei familii și accesarea/întreținerea unei gospodării proprii.

-Prin includerea în diverse activități de formare în domeniul socio-educational, tinerii au ocazia de a se familiariza cu îndatoririle specifice rolului de adult funcțional.

-Un înalt grad de implicare și angajare în diverse activități comportă un grad ridicat de reziliență. Tinerii incluși în eșantion nu sunt rezistenți la schimbare, ci orientați spre noutate cu o perspectivă optimistă asupra viitorului lor și cu un sistem de aspirații congruent unei dezvoltări psiho-sociale propice.

-Rezultatele studiului evidențiază cum tinerii de peste 18 ani, beneficiarii ai unor servicii sau programe de protecție socială, își pot construi un parcurs socio-profesional și educațional optim dezvoltării lor prin integrarea lor în activități special dedicate. Ruptura lor de sistemul de protecție nu este una bruscă, ci una lentă, gândită în așa manieră încât să le creeze deprinderile și competențele necesare pentru a face față provocărilor și riscurilor pe care le presupune trecerea spre o viață independentă și autonomă.

III.10. Cercetare calitativă . Povestea Vieții

Scopul și obiectivele cercetării

Prin prisma povestirilor de viață a foștilor beneficiari obținem o claritate asupra modului în care aceștia au perceput și înțeles perioada de tranziție în centrele de plasament sau la familiile maternale, cât și a modului în care se vede relaționând

cu ceilalți membri ai societății, consolidându-și astfel rolul lor ca actori sociali.

În ceea ce privește lotul subiecților abordați, am avut în vedere următoarele informații:

genul;

vârsta;

nivelul de educație;

starea civilă ;

ocupația la momentul interviului;

tipul de rezidență și serviciul social de care a beneficiat;

alte informații suplimentare privind situația subiecților.

Cercetarea s-a desfășurat pe baza unui ghid tematic elaborat în concordanță cu obiectivele cercetării.

De asemenea structura povestirii vieții are la bază modelul elaborat de Atkinson în lucrarea Povestea vieții (2007). Au fost analizate următoarele teme centrale:

„Nașterea și familia biologică ”

„Relația cu familia maternală ”

„Relația cu educatorii, personalul din centrele de plasament”

„Tradițiile, evenimente/sărbători religioase și credința în Dumnezeu”

„Factorii sociali”

„Evenimente și perioade istorice semnificative”

„Educația și școala”

„Munca”

„Locuința”

„Iubirea și întemeierea unei familii”

„Viața interioară ”

Pentru realizarea demersului empiric dedicat studiului integrării socio-profesionale, am apelat la analiza calitativă de tip ”povestirea vieții” în care cei nouăzeci de beneficiari (cinci de gen masculin și patru de gen feminin, beneficiari de protecție socială în apartamente de tip familial, familii maternale și centre rezidențiale) și-au expus cât mai fidel momentele triviale în aceste centre și realizările socio-profesionale. Perioada de realizare a acestor interviuri a avut loc în perioada martie 2019- februarie 2020. Vârsta celor nouăzeci de subiecți este cuprinsă între optsprezece și patruzeci și cinci de ani.

Cele nouă cazuri au fost selectate în baza datelor personale furnizate de cercetător din rândul cazurilor cunoscute. Toate persoanele selectate au cunoscut o traiectorie ascendentă a vieții, iar cazurile de tip ”pozitiv” sunt exemple de reușită de bun practic pentru semenii lor. Redăm în cele ce urmează sintetizat, cele nouă povești ale vieții.

III.11. Concluziile cercetării calitative de tip povestea vieții

Sintetizăm, în cele ce urmează, concluziile cercetării calitative de tip povestea vieții.

- Motivele instituționalizării menționate de tineri au fost: probleme legate de familia biologică; rușinea socială și lipsa suportului material pentru a crește prea mulți copii într-o familie, etc.

- Relațiile dintre tineri cu familia biologică, în special cea cu mama, pentru unii dintre ei a fost o dezamăgire.

- Tinerii în legătură în prezent, prin diferite mijloace, cu frații.

- Au fost și cazuri când relațiile dintre tineri și familiile maternale au fost tensionate, deoarece nu se implicau cu toată ruinea în creșterea și educația lor.

- Sunt tineri care consider că viața trăită în centrele de plasament a fost singura lor șansă pentru realizarea profesională.

- Tinerii au primit din partea personalului, în mod special din partea educatorilor suport emoțional și sprijin în alegerea colii sau carierei.

- Toate episoadele grele prin care au trecut tinerii pe parcursul instituționalizării nu au făcut altceva decât să le dezvolte factorul de reziliență.

- Mersul la Biserică cu membrii familiei a fost obiceiul cel mai frecvent și care continuă și în prezent să fie o preocupare în viața unor tineri.

- În ceea ce privește estimarea satisfacției cu viața, tinerii au menționat că sunt mulțumiți de evoluția lor și de realizările atât pe plan personal, cât și pe plan profesional.

- Tinerii consider c educa ia i pregatirea profesional au contribuit la formarea unui caracter i a unei bune integr ri în societate.

- Unii dintre tineri s-au implicat în activit i de voluntariat, în urma c rora au avut i beneficii materiale dar si cunoa terea altor persoane cu aceea i viziune despre via .

- Unii tineri dup ce au fost externa i din sistemul de protec ie social au avut un nivel relativ sc zut de autonomie personal .

- Când vor avea propria lor familie, tinerii i tinerele, vor s le ofere copiilor protec ie i c ldur sufleteasc a unei familii.

- To i tinerii intervieva i îi doresc s se realizeze pe plan profesional.

III. 12. Interviu semi-structurat cu specialiști din sistemul de protecție socială

Studiul calitativ, bazat pe aplicarea unor interviuri semi-structurate. Am aplicat interviurile specialiștilor de la Centrul „Bucuria” din cadrul Primăriei Iași, celor de la Fundația „Emmaus” Iași și din centrele de plasament. În recutarea intervievaților am avut în vedere următoarele informații socio-demografice:

Gen

Vârsta

Nivelul de educație

Ocupație

Unitatea în care își desfășoară activitatea

Cercetarea s-a bazat pe aplicarea unui ghid tematic elaborat în concordanță cu obiectivele cercetării, iar interviurile semi-structurate s-au realizat cu consimțământul scris al subiecților.

Interviul cu specialiștii a vizat dezbaterile unor teme majore pentru cercetarea de față :

evoluția specifică din ultimii 30 de ani a instituțiilor statului ce se ocupă de fenomenul copiilor abandonați, evoluția politicilor sociale de protecție a minorilor în România,

respectarea drepturilor copiilor și tinerilor instituționalizați.

serviciile oferite minorilor din Centre/apartamente rezidențiale în vederea integrării lor sociale și profesionale,

educația și performanțele școlare,

orientarea profesională și integrare pe piața a muncii,
Bullying-ul colar și profesional

Cele 21 de interviuri au fost realizate cu specialiști care profesază în domeniul protecției sociale (psihologi, asistenți sociali și educatori). Toți specialiștii au o vechime între 8 luni și 23 de ani, cu studii superioare și cu vârste cuprinse între 25 ani și 57 ani.

În ceea ce privește antonul calitativ au intrat apte reprezentanți ai Serviciului Social “Veniamin Costache” Iași; patru reprezentanți de la sediul DGASPC Iași; doi reprezentanți ai Centrului de Servicii Pentru Incluziune Social; doi reprezentanți ai Centrului de Servicii Sociale „Ion Holban” Iași; doi reprezentanți din Centrul de Servicii Sociale „Bucium” Iași; câte un reprezentant din cadrul Centrului de Servicii Sociale „Bucuria” Iași, al Fundației Un Coup de Main d’Emmaus Iași și al Centrului de Servicii Sociale „C.A.Rosetti” Iași.

În ceea ce privește metodele folosite, câți designul cercetării, am avut în vedere analiza factorilor individuali și contextuali care contribuie la realizarea procesului de integrare socio-profesională a tinerilor instituționalizați.

III.13. Concluziile la interviurile cu specialiștii din sistemul de protecție socială

Sintetizăm, în cele ce urmează, concluziile cercetării calitative la interviurile cu specialiștii din sistemul de protecție socială.

Cauzele fenomenului de abandon sunt în general cunoscute dacă vorbim de impactul surorii, migrației pentru muncă sau al abuzurilor la care sunt uneori expuși copiii și adolescenții.

În prezent se fac eforturi considerabile pentru prevenirea instituționalizării copilului, iar pentru cei ce sunt în îngrijirea protecției sociale.

Serviciile oferite în cadrul centrelor de plasament (rezidențiale și familiale) sau a centrelor de sprijin permit tinerilor o dezvoltare armonioasă în ceea ce privește deprinderile de viață independentă.

Specialiștii apreciază pozitiv performanțele colare ale beneficiarilor.

Specialiștii au observat că o parte dintre tineri nu doresc continuarea studiilor, însă personalul implicat continuă să-i încurajeze să nu abandoneze pregătirea profesională. Sunt și tineri care acceptă să fie implicați în consiliere și orientare profesională.

Tinerii sunt pregătiți de către specialiștii, consilierii colari pentru o bună orientare profesională.

În ceea ce privește fenomenul de Bullying, acesta se manifestă la cote scăzute.

Respondenții consider că le sunt respectate drepturile acestor tineri în măsura posibilităților oferite de stat prin instituțiile de protecție socială.

Specialiștii intervievați consider că unii tinerii externi nu întâmpină dificultăți în a fi acceptați la locul de muncă și nu sunt marginalizați, atât timp cât sunt pregătiți profesional și respect normele la locul de muncă.

Sunt și exemple de tineri a căror traiectorie de viață este consolidată din perioada instituționalizării.

Orientarea profesională a tinerilor se poate realiza, conform specialiștilor, doar printr-o colaborare strânsă între toți factorii implicați (educatori, specialiști, familie, beneficiari, angajatori).

Concluzie: Succesul unei integrări sociale și profesionale pentru tinerii aflați în pragul prăsișii sistemului de protecție socială depinde de modul cum aceștia se autoetichetează și automarginalizează. De aceea tinerii trebuie să aibă mai mult încredere în forțele proprii, o stimă de sine crescută, să fie consecvenți, să dea dovadă de seriozitate, voință și perseverență.

IV. CONCLUZII FINALE

Noutatea pentru studiul de fa ă const ă în utilizarea triangulării și ne-a permis astfel validarea, verificarea și controlul datelor colectate din surse diferite, cu metode și tehnici diverse (documentare, chestionar, interviu).

Metodologia de lucru a presupus utilizarea unui mix de metode cantitative și calitative pentru a asigura triangularea datelor, având acces la date primare și secundare în vederea verificării și validării rezultatelor, obiectivele și întrebările cercetării. Altfel, multitudinea de metode de cercetare au facilitat triangularea datelor pentru a crea o imagine comprehensivă a situației studiate.

După finalizarea studiului de fa ă putem elabora o serie de concluzii finale ce sintetizează multitudinea de informații colectate în urma rezultatelor cercetărilor cantitative, calitative și mixte:

Observăm procente ridicate ale gradului de satisfacție/mulțumire cu diverse aspecte ale vieții.

Marea majoritate a tinerilor sunt mulțumiți de viața lor trăită în centrele de sprijin și sunt conștienți că integrarea lor socială și profesională.

Referitor la proiectele respondenților privind viitorul apare aspectul familial/personal; se poate observa că urmează faptul că majoritatea respondenților își doresc să își întemeieze o familie și să dețină o locuință proprie.

Cei mai mulți tineri au scos în evidență greutățile pe care le-au întâmpinat după părăsirea unităților rezidențiale.

Specialiștii și tinerii intervievați consideră că în general drepturile le sunt respectate, conform legilor în vigoare.

Tinerii sau specialiștii intervievați, au punctat că sunt sprijiniți în mod direct atunci când au o problemă personală.

În general, respondenții au evaluat relațiile cu personalul din centre, familii maternale ca fiind bune și destul de bune, cu rol semnificativ în maturizarea lor.

După cum se observă din cercetare, fenomenul de bullying are valori scăzute în rândul tinerilor ce provin din unitățile rezidențiale.

Frecvența bisericii constituie un mijloc important prin care tinerii participă la viața comunitară și își consolidează relațiile cu cei din jur, întărind sentimentul de apartenență la grup, dar și consolidează identitatea personală.

Rezultatele studiului au scos în evidență că tinerii participă la activități de voluntariat, fapt care aduce în atenție un grad sporit de implicare civică.

Așa cum au afirmat majoritatea subiecților (beneficiari sau experți) implicați în cercetarea de față, condițiile de viață ale copiilor și tinerilor din sistemul de protecție socială s-au îmbunătățit treptat după anul 1989.

Se identifică o nevoie majoră de personal, precum: asistenți sociali; psihologi; psihopedagogi; consilieri vocaționali pentru educarea și sprijinirea tinerilor în direcția integrării profesionale și sociale.

O parte dintre tineri au menționat că unitățile de îngrijire de tip familial, apartamente sau locuințe de o anvergură mai mică sunt mai eficiente.

Orientarea timpurie a copiilor pentru dezvoltarea abilităților unei vieți independente se poate realiza doar

cu ajutorul primit din partea educatorilor, psihologilor, consilierilor.

Odată cu prăsierea sistemului de protecție socială, eveniment extrem de marcant în viața subiecților, principala problemă identificată vizează aspectul financiar, nevoia de asigurare a existenței pentru un trai complet independent.

Subiecții au punctat că trebuie să caute prin diferite mijloace (AJOFM sau media locală) un serviciu care să le permită stabilitate financiară.

Din punctul de vedere al subiecților (tinerii și experții în domeniu), rupțura de sistemul de protecție socială nu trebuie să fie una bruscă.

Implicarea tinerilor în diverse activități de formare, voluntariat și activități socio-educative, profesionale, le conferă posibilitatea de a se acomoda cu îndatoririle specifice rolului de adult independent.

Monitorizarea post-reintegrare/integrare reprezintă un aspect important scos în evidență de specialiștii din centre.

Tinerii din sistemul de asistență socială trebuie să evite să se autoeticheteze, automarginalizeze.

Rezultatele studiului direcționează specialiștii din sistem spre o serie de întrebări de cercetare și de aprofundare, iar soluțiile identificate să fie continuu ajustate:

De la ce vârstă ar trebui pregătiți tinerii pentru viața independentă ?

Cum se poate evalua capacitatea lor de adaptare la viața independentă ?

Cum pot fi tinerii susținuți/monitorizați după ieșirea din sistem?

Se poate implica mass media în sprijinirea acestei categorii de tineri, astfel încât să fie scoase în evidență cazurile pozitive, în detrimentul celor negative?

Care sunt costurile reale ale susținerii de către stat a acestei categorii sociale?

Cât are de câștigat statul de pe urma angajabilității beneficiarilor de servicii sociale?

V. LIMITELE CERCETĂRII ȘI PERSPECTIVE ASUPRA CERCETĂRIILOR VIITOARE

După cum am menționat studiul și analiza sociologică din acest proiect doctoral s-a limitat la un studiu de caz pe instituțiile de profil din Municipiul Iași.

Considerăm că această cercetare poate fi continuată după eventuala încetare a situației pandemice cu utilizarea unor noi strategii:

- aprofundarea cercetării directe în piața muncii (la locurile în care tinerii foarte instituționalizați profesează ;

- identificarea situațiilor în care, tinerii foarte instituționalizați, ajută actualii copii și tineri din instituții (prin implicarea în diverse proiecte non-guvernamentale);

- interviuri cu specialiștii ai Inspectoratului Teritorial de Muncă Iași în ceea ce privește colaborarea cu instituțiile de ocrotire și cu tinerii aflați în pragul dezinstituționalizării, oferindu-le acestora oportunitățile de pe piața muncii. Participarea tinerilor din sistemul de protecție socială la campania "Muncă te legal! Cunoaște-ți drepturile!", inițiată de ITM. Astfel de campanii de informare trebuie urmate și în cazul tinerilor care doresc să plece cu contracte de muncă în afara țării;

- identificarea și evaluarea unităților cu specific de "economie socială" în care activează foarte beneficiari sau actuali instituționalizați;

- interviuri/întrevederi/focus grupuri cu experți în educație care pot sprijini tinerii instituționalizați care doresc continuarea studiilor universitare;

având în vedere analiza etapelor de socializare și a interacțiunii instanțelor sociale pe parcursul instituționalizării tinerilor, lucrarea poate fi o sursă în realizarea unor fișe de lucru adaptate programului individual de protecție privind procesul de integrare socio-profesional .

VI. BIBLIOGRAFIE GENERAL

1. Academia Română , Institutul de Lingvistic . (2009). *Dic ionarul explicativ al limbii române (edi ia a II-a rev zut i ad ugit)*. Bucure ti: Univers Enciclopedic.
2. Academia Română , Institutul de Lingvistic (2010). *Micul dic ionar academic, edi ia a II-a*. Bucure ti: Univers Enciclopedic.
3. Amarandi V. (2020), „The Embrace of Some Undesirable Behavioral Patterns during Institutionalisation. A Case Study”, in Boldea, I., Sigmirean, C. (Ed.). *Paths of Communication in Postmodernity*. Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mure , ISBN: 978-606-8624-10-5, pp.249-261.
4. Amarandi V. (2020), „Social Inclusion and Challenges of the Process of Deinstitutionalization of Institutionalised Youth”, in Boldea, I., Sigmirean, C. (Ed.). *Paths of Communication in Postmodernity*. Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mure , ISBN: 978-606-8624-10-5, pp.262-272.
5. Amarandi V. (2021), „Models of Good Practices at National and International Level Regarding the Socio-Professional Integration of Postinstitutionalized Young People”, in vol Boldea, I.(Ed.).*The Shades of Globalisation. Indentity and Dialogue in an Intercultural World* , Arhipelag XXI Press, Tîrgu Mure , 2021, ISBN: 978-606- 93691-3-5, pp. 407-414.
6. Anghel, R., Dima, G. (2008). Romania. In Stein M., Munro, E.R. (eds.) *Young People's Transition from Care to Adulthood: International Research and Practice Iast Edition* (pp. 158-172). Jessica Kingsley Publishers London and Philadelphia.
7. Arnau-Sabatés, L., Gilligan, R. (2015). What helps young care leavers to ender the world of work? Possible lessons learned from an exploratory study in Ireland and Catalonia. *Children and Youth Services Review*, 53, 185-191.
8. Atkinson R. (2006). *Povestea vie ii. Interviu*. Ia i: Ed. Polirom
9. Atkinson, T. (1998). Social Exclusion, Poverty and Unemployment. in Atkinson A.B., Hills J. (eds.). *Exclusion, Employment and Opportunity*, CASEpaper, CASE/4, Centre for

Analysis of Social Exclusion, London School of Economics.
Disponibil online la adresa:

<http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.488.4531&rep=rep1&type=pdf>, accesat la data de 25.07.2019.

10. Batâr, D. (2002). *Normalitate i anormalitate în comportamentul tineretului*. Sibiu: Editura Universit ii „Lucian Blaga”.

11. Bengtsson, M., Sjöblom, Y., Öberg, P. (2018). Young care leavers' expectations of their future: A question of time horizon. *Child&Family Social Work*, 23, 188–195.

12. Berkowitz, L. (1989). Frustration-aggression hypothesis: Examination and reformulation. *Psychological Bulletin*, 106(1), 59–73.

13. Big Lottery Fund (2014). *Good practice guides for organisations working with young people*. Document disponibil la adresa web: https://blogs.iriss.org.uk/relationships-matter/files/2014/09/er_gp_care_leavers.pdf, accesat la data de 19.02.2021.

14. Boothby, N., Wessells, M., Williamson, J., Huebner, G., Canter, K., Rolland, E. G., Kutlesic, V., Bader, F, Diaw, L., Levine, M., Malley, A., Michels, K., Patel, S., Rasa, T., Ssewamala F., Walker, V. (2012). What are the most effective early response strategies and interventions to address the immediate needs of children outside of family care? *Child Abuse & Neglect*, 36, 711–721.

15. Boswell, J. E. (1988). *The Kindness of Strangers: Child Abandonment in Western Europe from Late Antiquity to the Renaissance*. The University of Chicago Press.

16. Boswell, J. E. (1984). Expositio and Oblatio: The Abandonment of Children and the Ancient and Medieval Family. *The American Historical Review*, 89(1), 10-33.

17. ***, *Buletinul statistic în domeniul muncii i protec iei sociale în trimestrul II 2019* este disponibil la adresa web: <http://www.mmuncii.ro/j33/index.php/ro/transparenta/statistici/buletin-statistic/5620>, accesat la data de 15.10. 2019.

18. Bunea O. (2019). *Construc ia rezilien ei de c tre tinerii din centrele de plasament*. Ia i: Expert Projects.
19. Cantwell, N., Gale, C., McGhee, K., Skinner, K. (2018). *Preg tirea pentru ie irea din îngrijire. Ghid de practic . SOS Children's Villages International i CELCIS, Centrul de Excelen pentru Copiii în Îngrijire, Universitatea din Strathclyde*. Ghid disponibil în format electronic la adresa web: <https://www.sos-satelecopiilor.ro/wp-content/uploads/2019/04/Practice-guidance-Book-ROMANIAN.pdf>, accesat la data de 10.08.2019.
20. Câmpean C. (coord.), Constantin, P., Mihalache, E. (2010). *Resurse i nevoi de suport în integrarea social a copiilor i tinerilor proteja i în serviciile reziden iale de protec ie a copilului*. Raport de cercetare disponibil la adresa web: <http://www.crips.ro/doc/rfactiv.pdf>, accesat la data de 01.08.2019.
21. Cheianu, S. (2015). *Gradul de vulnerabilitate victimal a copilului abandonat. Vector European, nr. 1*, articol disponibil în format electronic la adresa: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/97_102_Gradul%20de%20vulnerabilitate%20victimala%20a%20copilului%20abandonat.pdf
22. Chișea, F. (2011). Riscuri de excludere pe pia a muncii din România a grupului de tineri de 15-24 de ani. *Sociologie Româneasc* , vol. IX, nr. 4, 45-67.
23. Ciobanu, A.M., Dan, A., Balan, V.C., Balan, V.G. (2016). *E ecul post-institu ionalizare. Asocia ia Desen m pentru viitorul t u*. Raport disponibil în format electronic la adresa: <https://voceacopiilor.ro/wp-content/uploads/2017/11/Cercetare-Esecul-post-institutionalizare.pdf>
24. Conner, F. (2016). Successful Transitions For Youth Using Evidence-Based Practices. Articol disponibil la adresa web: <https://mackcenter.berkeley.edu/sites/default/files/chi-2016-05-06/CHI/TOC-CHI-114.pdf>, accesat la data de 05.02.2021.
25. ***, *Conven ia ONU cu privire la Drepturile Copilului* (1989). Publicat în România de c tre ONG "Salva i copiii" Bucure ti,

- 2019; accesibil la adresa <https://www.salvaticopiii.ro/sci-ro/files/0a/0ab4c7cb-1ff8-458c-a53a-053f5d189015.pdf>
26. Davis, J. M., Edwards, R. (2004). Setting the agenda: Social inclusion, children and young people. *Children and Society*, 18, 97–105.
27. De Vaus D (2001). *Research Design in Social Research*. SagePublication Ltd.
28. Dill, J. C., Anderson, C. A. (1995). Effects of frustration justification on hostile aggression. *Aggressive Behavior*, 21(5), 359–369.
29. Dewar, L., & Goodman, D. (2014). *Best Practices in Transitioning Youth Out of Care*. Child Welfare Institute, Children's Aid Society of Toronto.
30. Dragomirescu, V. (1976). *Psihosociologia comportamentului deviant*. București: Editura tiințifică Enciclopedică.
31. DGASPC Iași. (2020). *Planul anual de acțiune al Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași privind serviciile sociale administrate și finanțate de Consiliul Județean Iași. Anul 2021*. Raport disponibil la adresa web: <https://www.dasiasi.ro/transparența-decizională--planul-anual-de-acțiune-anul-2019--dtl-165717.html>, accesat la data de 20.02.2021.
32. DGASPC Iași. (2020). *Raport privind activitatea Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului. Anul 2020*. Raport disponibil la adresa web: <https://www.dasiasi.ro/raport-de-activitate-al-dgaspc-iasi-an-2020--dtl-166134.html>, accesat la data de 23.02.2021.
33. DGASPC Iași. (2019). *Raport privind activitatea Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului. Anul 2019*. Raport disponibil la adresa web: <https://www.dasiasi.ro/raport-privind-activitatea-dgaspc-iasi-an-2019--dtl-165896.html>, accesat la data de 23.02.2021.
34. DGASPC Iași. (2018). *Raport privind activitatea Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului. Anul 2018*. Raport disponibil la adresa web: <https://www.dasiasi.ro/raport-privind-activitatea-dgaspc-iasi-an-2018--dtl-165717.html>

[privind-activitatea-dgaspc-iasi-in-anul-2018--dtl-165705.html](https://www.dasiiasi.ro/raport-de-activitate-pentru-anul-2017--dtl-165559.html),

accesat la data de 22.02.2021.

35. DGASPC Ia i. (2017). *Raport privind activitatea Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului. Anul 2017.* Raport disponibil la adresa web: <https://www.dasiiasi.ro/raport-de-activitate-pentru-anul-2017--dtl-165559.html>, accesat la data de 22.02.2021.

36. DGASPC Ia i. (2016). *Raport privind activitatea Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului. Anul 2016.* Raport disponibil la adresa web: <https://www.dasiiasi.ro/raport-privind-activitatea-directiei-generale-de-asistenta-sociala-si-protectia-copilului-2016---dtl-165364.html>, accesat la data de 23.02.2021.

37. Dumitru, M. (2015). Incluziune socială. În Mărginean, I., Vasile, M. (coord.). *Dictionar de calitate a vieții* (pp. 131-132). București: Editura Academiei Române.

38. Durkheim, E. (1974). *Regulile metodei sociologice*. București: Editura tiințifică.

39. Enchescu, C. (2008). *Tratat de psihanaliză și psihoterapie*. Iași: Polirom.

40. Eron, L. (1994). Theories of Aggression. În Huesmann L.R. (eds.) *Aggressive Behavior. The Plenum Series in Social/Clinical Psychology*. Boston, MA: Springer, pp. 3-11

41. European Social Network (f.d.). *Vulnerable Youth in Transition to Adulthood. Projects and programmes to support young people leaving care and (potential) early school-leavers*. Raport disponibil la adresa web:

42. [https://www.esneu.org/sites/default/files/publications/Vulnerable Youth in Transition%2C Practice Examples.pdf](https://www.esneu.org/sites/default/files/publications/Vulnerable%20Youth%20in%20Transition%20Practice%20Examples.pdf), accesat la data de 10.02.2021.

43. Florea, R. (2006). *Via a pe stradă. Turi în familie*. Centrul de informare București.

44. Fluke, J. D., Goldman, P. S., Shriberg, J., Hillis, S. D., Yun, K., Allison, S., & Light, E. (2012). Systems, strategies, and interventions for sustainable long-term care and protection of

children with a history of living outside of family care. *Child Abuse & Neglect*, 36, 722–731.

45. FICE, IFCO & SOS Children's Villages (2007). *Quality 4 Children Standards for Out-of-Home Child Care in Europe*. Raport disponibil la adresa web: www.quality4children.info, accesat la data de 15.02.2021.

46. FICE (2016). *Be the Change: 10 standards for care leavers*. Raport disponibil la adresa web: <http://www.socialserviceworkforce.org/resources/be-change-10-standards-care-leavers>, accesat la data de 20.02.2021.

47. Fryar, G., Jordan, E., DeVooght, K. (2017). *Supporting Young People Transitioning from Foster Care: Findings from a National Survey*. *ChildTrends*. Raport disponibil la adresa web: <https://www.childtrends.org/publications/supporting-young-people-transitioning-foster-care-findings-national-survey>, accesat la data de 25.02.2021.

48. Fricker, Y. (2009). Institu ie i institu ionalizare. În Borlandi, M., Boudon, R., Cherkaoui, M., Valade, B. (coord.), *Dic ionar al gândirii sociologice* (pp. 385-389), Ia i: Polirom.

49. Gherghina, S. (2007). Institu ionalizare. În Zamfir, C., St nescu S. (eds.), *Enciclopedia dezvolt rii sociale* (pp. 338-342). Ia i: Polirom.

50. Ghica, I. (2012). Integrarea tinerilor postinstitu ionaliza i pe pia a muncii – 15 ani de experien . *Revista de Economie Social* , Vol. 2, nr. 1, 165-172.

51. Gordon, T. (1965). *In Place Of Parents: A Study Of Foster Care*. Routledge and Kegan Paul Publisher.

52. Groark, Ch. J., McCall, R. B. (2011). Implementing Changes in Institutions to Improve Young Children's Development. *Infant Mental Health Journal*, (32)5, 509-525.

53. Gunnar M. R. (2001). Effects of early deprivation. În Nelson C. A., Luciana M. (eds.), *Handbook of developmental cognitive neuroscience* (pp. 617-629). Cambridge, MA: MIT Press.

- 54.** Harder, A. T., Mann-Feder, V., Oterholm, I., Refaeli, T. (2020). Supporting Transition to Adulthood for Young Leaving Care: Consensus Based Principles. *Children and Youth Services Review*.
- 55.** Van Ijzendoorn, M. H., Palacios, J., Sonuga-Barke, E. J. S., Gunnar, M. R., Vorria, P., McCall, R. B., LeMare, L., Bakermans-Kranenburg, M. J., Dobrova-Krol, N. A., Juffer, F. (2011). Children in Institutional Care: Delayed Development and Resilience. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, (76)4, 8-30.
- 56.** Institute of Work, Health & Organisations. (f.d.). Abandonul copilului și prevenirea sa. University of Nottingham, UK, articol realizat în cadrul proiectului Daphne, finanțat de Uniunea Europeană, material disponibil în format electronic la adresa web: <https://bettercarenetwork.org/sites/default/files/attachments/Child%20Abandonment%20and%20Its%20Prevention%20Summary%20Romanian%20Language%20-%20Romania.pdf>, accesat la data de 14.08.2019.
- 57.** Irimescu, G. (2004). Traumatizarea copilului sau despre consecințele abuzului și ale neglijenței copilului. *Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași* (Serie nouă) – Sociologie. Politologie, Tomul VII-VIII, 2003-2004, Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 504-516.
- 58.** Jinga, L. M. (2011). Abandon familial. Ocotire. Distrofici. În Jinga, L. M., Soare, F. S. (coord.), Doboș, C., Roman, C. *Politica pronatalistă a regimului Ceaușescu. Instituții și practici* (pp. 194-228). Iași: Polirom.
- 59.** Jupp V. (2010). *Dictionar al metodelor de cercetare socială*. Iași: Polirom.
- 60.** Kligman G. (2000). *Politica dublității*. București: Ed. Humanitas
- 61.** Macavei, E. (1997). *Pedagogie. Propedeutică. Didactică*. București: Editura Didactică și Pedagogică.
- 62.** Magid, K., McKelvey, C. A. (1989). *High Risk: Children Without A Conscience*. Reissue edition, Bantam.
- 63.** Manno, M., Jacobs, E., Alson, J., Skemer, M. (2014). *Moving into adulthood. Implementation Findings from The Youth*

Villages Transitional Living Evaluation. MDRC. Raport disponibil la adresa web:

https://www.mdrc.org/sites/default/files/moving_into_adulthood_fr_2.pdf, accesat la data de 27.02.2021.

64. Masten AS, Coatsworth JD (1988). The Development of Competence in Favorable and Unfavorable Environments. *American Psychologist*, 53 (2), pp. 205-220
Werner E. (1995).

65. McCall, R. B. (2013). The consequences of early institutionalization: can institutional care be improved-should they? *Child and adolescent mental health*. (18)4, doi: 10.1111/camh.12025, articol disponibil în format electronic la adresa web: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3833822/pdf/nihms439894.pdf>

66. McCall, R. B., Groark Ch. J., Nikiforova, N.V., Muhamedrahimov, R. J., Palmov, O. I., Salaway, J.L., Julian, M. M. (2016). The Development of Children Placed Into Different Types of Russian Families Following and Institutional Intervention. *International Perspectives in Psychology: Research, Practice, Consultation*, (5)4, 255-270.

67. Mead G. H. (1934). *Mind, Self, and Society*. University of Chicago Press, accesibil pe <https://archive.org>.

68. Mitrofan I., Buzducea D. (2003). Experienta pierderii si a durerii la copii, în vol. Mitrofan I. (coord.). *Cursa cu obstacole a dezvoltării umane*, Ia i: Polirom, pp. 145-160

69. Mihalache, N. M. (2013). *S r cia. Responsabilitatea individuală la nivel de trai*. Ia i: Institutul European.

70. Muntean, A. (2013). *Adoptivii și atașamentul copiilor separați de părinții biologici*. Ia i: Polirom.

71. Muntean, A. (2016). Abandon. În George Neamțu (coord.) *Enciclopedia Asistenței Sociale* (pp. 17-19). Ia i: Polirom.

72. Nastas D. (2013), Motivații și autodeterminarea copiilor. În vol. *Psihosociologiea copilului* (coord. Boncu S., Ceobanu C.), Ia i: Polirom.

- 73.** Neagu, G., Petrescu, C. (2016). *Metodologie de lucru cu tinerii din rural i cei din sistemul de protec ie a copilului*. Academia Român – Institutul Na ional de Cercet ri Economic „Costin C. Kiri escu”. Institutul de Cercetare a Calit ii Vie ii. Asocia ia SOS Satele Copiilor România i Federa ia Organiza iilor Neguvernamentale Pentru Copii. Raport disponibil în format electronic la adresa web: https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/metodologie_de_lucru.pdf
- 74.** Negu , A. (2015). Grupuri vulnerabile. În M rginean, I., Vasile, M. (coord.), *Dic ionar de calitatea vie ii*. Bucure ti: Editura Academiei Române.
- 75.** Oshio A1, Kaneko H, Nagamine S, Nakaya M. (2003). Construct validity of the Adolescent Resilience Scale. *Psychological Report*, 93, pp. 1217-1222.
- 76.** Panter-Brick, C. (2000). Nobody`s children? A reconsideration of child abandonment. În Catherine Panter-Brick & Malcolm T. Smith (eds.), *Abandoned Children*. Cambridge University Press.
- 77.** Popescu, R. (2007). Indicatori ai incluziunii sociale. În Zamfir, C., St nescu S. (eds.), *Enciclopedia dezvolt rii sociale* (pp. 305-312). Ia i: Polirom.
- 78.** Popescu, R., Arpinte, D., Neagu, G. (2005). Necesitatea suportului pentru combaterea excluziunii sociale a copilului. *Calitatea Vie ii*, XVI, nr. 3-4, 333-357.
- 79.** Pringle M. K. (1986). *The needs of children*. Routledge; 3rd edition.
- 80.** În Smith S. M. (eds.). *The Maltreatment of Children* (pp. 221-243). Dordrecht: Springer.
- 81.** Reid, C. (2007). The transition from state care to adulthood: International examples of best practice. *New Directions for Youth Development*, 113, 33-49.
- 82.** Resilience In Development. *Current Directions in Psychological Science*, 4 (3), pp. 81-85

- 83.** Zamfir C., Filipescu I. (1982). *Sociologie industrială . Curs și exerciții pentru seminar*. București: Universitatea București.
- 84.** Rotariu, T., Ilu P. (coord.) (1996). *Sociologie*. Cluj-Napoca: Editura Mesagerul Transilvan.
- 85.** Roth, M., Bodrogi, E. L., Imola, A. Kacso Agnes, D., C lian, D. (2017). *Atitudinea specialiștilor față de violența împotriva copiilor aflați în îngrijire instituțională* . Universitatea Babe -Bolyai, Cluj-Napoca. Raport disponibil în format electronic la adresa: http://www.sasca.eu/wp-content/uploads/2018/05/Raport_SASCA-România_raspunsuri_profesionisti_Ro.pdf
- 86.** Sandu D., Stoica C. A., Umbre R. (2014). *Tineri în România: griji, aspirații, atitudini și stil de viață* , Raport de cercetare realizat de Centrul de Sociologie Urbană și Regională – CURS pentru Friedrich-Ebert-Stiftung România (FES), București: http://www.fes.ro/media/2014_news/Raport-FES-Tineri_in_Romania.pdf
- 87.** Sherr, L., Roberts, K. J., Gandhi, N. (2017). Child violence experiences in institutionalised/ orphanage care. *Psychology, Health & Medicine*, 22(1), 31-57.
- 88.** Simons, J. A., Irwin, D. B., Drinnien, B. A. (1987). Maslow's hierarchy of needs. In *Psychology–The Search for Understanding*, West Publishing Company, New York, capitol disponibil în format electronic la adresa web: http://eznow7jgmenpjz.pic3.eznetonline.com/upload/MASLOW_YQfG.pdf
- 89.** Stativa, E., Rus, A. V., Parris, S. R., Pennings, J. S., Clocotici, O. (2017). Institutional Neglect in Romania's Long-Term Residential Centers in the 1990s from the Perspective of Children's Rights. În Adrian V. Rus, Sheri R. Parris și Ecaterina Stativa (eds.) *Child Maltreatment in Residential Care. History, Research, and Current Practice* (pp. 27-61). Springer International Publishing.
- 90.** Stein, M. (2006). Research review: young people leaving care. *Child and Family Social Work*, (11)3, 273–279

- 91.** Stein, M. (2005). *Resilience and Young People Leaving Care*. Joseph Rowntree Foundation, York. Disponibil în format electronic la adresa <https://www.jrf.org.uk/sites/default/files/jrf/migrated/files/185935369x.pdf>, accesat la data de 15.07.2019.
- 92.** Stoica, L. (2007). Incluziune socială. În Zamfir, C., Stănescu S. (eds.), *Enciclopedia dezvoltării sociale* (pp. 300-305). Iași: Polirom.
- 93.** Strahl, B., van Breda, A. D. P., Mann-Feder, V. & Schroer, W. (2021). A multinational comparison of care-leaving policy and legislation. *Journal of International and Comparative Social Policy*, 37(1), 34-49.
- 94.** Stoitu, C. T. (2004). Deprivarea maternă. *Analele științifice ale Universității „Al. I. Cuza” din Iași* (Serie nouă) – Sociologie. Politologie, Tomul VII-VIII, 2003-2004. Iași: Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 517-530.
- 95.** Stoitu L., Havârneanu C. (2011). *Agresivitatea în familie*. Iași: Ed. Institutului European.
- 96.** Stoitu, L. C. (2003). Copilul instituționalizat – perspective psihosociale. În G. Neamțu (coord.) *Tratat de asistență socială* (pp. 795-829). Iași: Polirom.
- 97.** Ștefănescu, P. (2008). Socio-Affective Development Disorders of Institutionalized Child. From The Survival Objective to wards the Happiness Objective in Social Work for Children. *Revista de Asistență Socială*, Nr. 1-2, Universitatea din București, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Iași: Polirom.
- 98.** Stein M. (2005). *Resilience and young people leaving care. Overcoming the odds*. University of York, accesibil la adresa <https://www.york.ac.uk/inst/spru/pubs/pdf/resilience.pdf>
- 99.** Tofan, M., Batculescu, G. (2013). Aspecte reglementative și practice privind protecția copilului în România. *Revista de Economie Socială*, Vol. III, nr. 4, 85-97.
- 100.** Tiberiu, R. (2006). *Psihologia frustrării*. Iași: Polirom.
- 101.** Tompea, A. (2007). Grupuri/ societăți/ zone aflate în criză / dificultate. În Zamfir, C., Stănescu S. (eds.), *Enciclopedia dezvoltării sociale* (pp. 291-300). Iași: Polirom.

- 102.** Tweddle, A. (2007). Youth leaving care: How do they fare? *New Directions for Youth Development*, 113, 15-31.
- 103.** Trebici V. (1991). *Genocid i demografie*. Bucure ti: Ed. Humanitas.
- 104.** ***, Unicef (2015). Fenomenul “bullying”. Cum îl depistăm și cum îl combatem, pentru copii mai siguri. <http://www.unicef.ro> (accesat 15.12.2019)
- 105.** UNICEF. (2006). *Copii la limita speranței. O analiză focalizată asupra situației copiilor vulnerabili, excluși și discriminați în România*. Bucure ti: Vanemonde. Raport disponibil la adresa web: <http://www.unicef.ro/wp-content/uploads/copii-la-limita-sperantei.pdf>, accesat la data de 19.08.2019.
- 106.** Vîlcu, A. 2015. Tinerii post-instituționalizați: nevoi, riscuri și recomandări. În E. Zamfir, S. M. Stănescu, D. Arpinte (coord.) *Asistența Socială în România după 25 de ani: Răspuns la problemele tranziției – texte selectate* (pp. 308-320). Cluj-Napoca: Eikon.
- 107.** Wahba, M. A., Bridwell L. G. (1976). Maslow reconsidered: A review of research on the need hierarchy theory. *Organizational Behavior and Human Performance*. 15(2), 212-240.
- 108.** Wiik, K. L., Loman, M. M., Van Ryzin, M. J., Armstrong, J. M., Essex, M. J., Pollak, S. D., Gunnar, M. R. (2011). Behavioral and Emotional Symptoms of Post-Institutionalized Children in Middle Childhood. *Journal of child psychology and psychiatry*. (52)1, 56-63.
- 109.** Yin R. K. (2005). *Studiul de caz*. Iași: Polirom
- 110.** Zamfir, C. (coord.). (1997). *Pentru o societate centrată pe copii*. Raport realizat de Institutul de Cercetare a Calității Vieții. Bucure ti: Alternative.
- 111.** Zamfir, C., Vlăsceanu, L. (eds.). (1998). *Dictionar de sociologie*. Bucure ti: Editura Babel.
- 112.** Zamfir, E., Preda, M., Dan, A. (2007). Excluziune socială. În Zamfir, C., Stănescu S. (eds.). *Enciclopedia dezvoltării sociale* (pp. 240-255). Iași: Polirom.
- 113.** Zelinka, E. (2016). Instituționalizare. În George Neamțu (coord.), *Enciclopedia Asistenței Sociale* (pp. 477-479). Iași: Polirom.

Legisla ie:

114. *** *Decret nr. 770 din 1 octombrie 1966 pentru reglementarea întreruperii cursului sarcinii*, disponibil la adresa web: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/177>

115. *** *Legea nr. 3 din 26 martie 1970 privind regimul ocrotirii unor categorii de minori*, disponibil la adresa web: <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocumentAfis/245>

116. *** *Legea nr. 116 din 15 martie 2002 privind prevenirea i combaterea marginaliz rii sociale, cu complet rile i modific rile ulterioare*, disponibil la adresa web: http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Legislatie/Asistentasociala-2018/Legea_116_2002_la_18-01-2018.pdf

117. *** *Hot rrea de Guvern (H.G.) nr. 1438/02.09.2004, pentru aprobarea regulamentelor-cadru de organizare i func ionare a serviciilor de prevenire a separ rii copilului de familia sa, precum i a celor de protec ie sociala a copilului lipsit temporar sau definitiv de ocrotirea p rin ilor s i*, disponibil online la adresa web: <http://www.mmuncii.ro/pub/imagenanager/images/file/Legislatie/HOTARARI-DE-GUVERN/HG1438-2004.pdf>

118. ***. *Legea 292/2011 a asisten ei sociale*, disponibil online la adresa web: <http://www.mmuncii.ro/pub/imagenanager/images/file/Legislatie/LEGI/L292-2011.pdf>

119. ***. *Legea 116/ 2002 privind prevenirea i combaterea marginaliz rii sociale*, disponibil la adresa web: http://www.mmuncii.ro/j33/images/Documente/Legislatie/Asistentasociala-2018/Legea_116_2002_la_18-01-2018.pdf

Articole jurnalistice:

120. Iosif, A. 23.04.2019. Nu suntem plâng cio ii de serviciu. <https://scoala9.ro/nu-suntem-plangaciosii-de-serviciu/362/>, accesat la data de 15.08.2019.

Site-uri web

121. <http://consiliultinerilor.ro> – site-ul oficial al Consiliului Tinerilor Instituționalizați.
122. <http://www.copii.ro> – site-ul oficial al Autorității Naționale pentru Protecția Drepturilor Copilului și Adopție (ANPDCA)
123. https://www.sos-satelecopiilor.ro/wp-content/uploads/2017/04/PROIECT_SOS_PREZENTARE_A4_2017-PET031-2.pdf

Pagini web consultate ale unor instituții publice și non-guvernamentale

124. Asociația Hope and Homes for Children România - <https://www.hopeandhomes.ro>
125. Centrul Judeean de Incluziune Social Iași - <https://www.incluziune.dasiasi.ro>
126. Centrul Social cu Destinație Multifuncțional „Bucuria” Iași - <https://www.dac-iasi.ro/centrul-social-bucurias>
127. Direcția Generală de Asistență Socială și Protecția Copilului Iași – <https://www.dasiasi.ro>
128. Direcția de Asistență Socială – Iași - <https://www.dac-iasi.ro/>
129. Fundația Emmaus Iași - <https://emmaus.ro/ro/prima-pagina/>